

mgr Jarosława Belowska

**BADANIA NAUKOWE W PRAKTYCE PIELĘGNIARSKIEJ - OCENA WPŁYWU
KSZTAŁCENIA NA ODLEGŁOŚĆ NA WIEDZĘ I POSTAWY PIELĘGNIAREK WOBEC
PRAKTYKI ZAWODOWEJ OPARTEJ NA DOWODACH NAUKOWYCH**

Streszczenie w języku polskim

Wstęp

Stały rozwój wiedzy medycznej na świecie przyczynia się do ciągłego wzrostu zapotrzebowania na wykwalifikowaną kadrę pielęgniarską. Jednym z podstawowych warunków rozwoju profesji pielęgniarstwa jest podejmowana aktywność naukowa samych pielęgniarek. Zgodnie ze światowymi trendami, nowoczesna praktyka pielęgniarska, celem zapewnienia najefektywniejszej opieki oraz bezpieczeństwa pacjenta, powinna opierać się na dowodach naukowych. Systematyczne i konsekwentne wykorzystywanie wiarygodnych i aktualnych wyników badań naukowych w codziennej praktyce przyczynia się do wzrostu bezpieczeństwa pacjenta i personelu medycznego oraz wyższej skuteczności wykonywanych procedur medycznych i obniżenia ponoszonych kosztów. Dodatkowo, regularne nabywanie i aktualizowanie wiedzy przyczynia się do wzrostu świadomości skuteczności i efektywności własnego działania, rozszerza perspektywy widzenia danej sytuacji klinicznej, tworzy możliwość wprowadzenia innowacji do opieki nad pacjentem na podstawie wiarygodnych badań naukowych oraz podnosi ogólną satysfakcję z wykonywanego zawodu.

Coraz częściej kształcenie przeddyplomowe i podyplomowe, nabywanie nowych umiejętności i kształtowanie kompetencji przyszłych pielęgniarek odbywa się z wykorzystaniem technik kształcenia na odległość. Ponadto, jednym z coraz bardziej popularnych narzędzi staje się metoda e-learningu, posiadając szereg zalet w porównaniu z tradycyjnymi metodami. Badania naukowe dowodzą efektywnego wykorzystania blended-learning w dziedzinie pielęgniarstwa, gdzie dobrze opracowane materiały dydaktyczne z wykorzystaniem technik nauczania na odległość pozwalają na utrzymanie zainteresowania oraz motywacji uczących się w taki sposób, że sami studenci stają się konstruktorami swojej

własnej wiedzy i w przyszłości w efektywny sposób mogą wykorzystywać zdobyte doświadczenie i nabyte kompetencje jako fundamentu profesjonalnego i nowoczesnego pielęgniarstwa.

Cele pracy

Celem głównym pracy jest analiza wiedzy, postaw i umiejętności pielęgniarek i studentów pielęgniarstwa wobec praktyki zawodowej opartej na dowodach naukowych oraz ocena wpływu kształcenia na odległość na wiedzę i postawy z tego zakresu.

Cele szczegółowe:

1. Analiza polskiego piśmiennictwa naukowego z dziedziny pielęgniarstwa opartej na dowodach naukowych.
2. Przegląd światowego naukowego piśmiennictwa pielęgniarstwa z dziedziny Evidence-Based Nursing Practice.
3. Ocena aktualnego stanu wiedzy i postaw wybranych grup pielęgniarek i studentów pielęgniarstwa wobec praktyki zawodowej opartej na dowodach naukowych.
4. Opracowanie i implementacja nowoczesnego narzędzia dydaktycznego w postaci kursu kształcącego na odległość z dziedziny Evidence-Based Practice.
5. Próba oceny efektywności opracowanego kursu e-learningowego z obszaru praktyki klinicznej opartej na dowodach naukowych.

Cykl jednotematycznych publikacji stanowiących rozprawę doktorską

Publikacja I - Zastosowanie Evidence-Based Practice w wybranych grupach specjalistów nauk o zdrowiu - przegląd światowego piśmiennictwa. Journal of Public Health, Nursing and Medical Rescue 2014; (4): 14-19. Praca jest wstępem do cyklu publikacji. Dokonano przeglądu

piśmiennictwa z dziedziny praktyki zawodowej opartej na dowodach naukowych wśród specjalistów nauk o zdrowiu. Najwięcej odnalezionych publikacji dotyczyło zastosowania najnowszych wyników badań naukowych w zespołach interdyscyplinarnych oraz w pielęgniarstwie.

Publikacja II - Evidence-Based Medicine i Evidence-Based Nursing Practice - przegląd polskiego piśmiennictwa naukowego. Problemy Pielęgniarstwa 2014; 22 (2): 223–227.

W pracy analizie poddano aktualny przegląd polskiego piśmiennictwa naukowego z dziedziny Evidence-Based Medicine i Evidence-Based Practice w pielęgniarstwie. Liczba odnalezionych artykułów, poświęconych tej tematyce, jest wciąż niewystarczająca – najwięcej pozycji dotyczyło zastosowania wyników badań naukowych w praktyce klinicznej lekarzy różnych specjalności. Zauważalna jest natomiast niewystarczająca liczba artykułów o tej tematyce w dziedzinie nauk o zdrowiu.

Publikacja III - Wiedza i postawy pielęgniarek wobec wykorzystywania wyników badań naukowych w codziennej praktyce klinicznej – doniesienie wstępne. Problemy Pielęgniarstwa 2014; 22 (3): 281-287.

Artykuł jest opisem przeprowadzonego rozszerzonego badania focusowego w formie ustrukturyzowanego wywiadu wśród 21 studentów studiów pomostowych kierunku pielęgniarstwo. Żadna z osób badanych nie umiała prawidłowo zdefiniować skrótów pojęć Evidence-Based Medicine i Evidence-Based Practice i nie znała dostępnych na rynku czasopism naukowych z dziedziny pielęgniarstwa. Czynnikiem ograniczającym możliwość korzystania z najnowszych wyników badań naukowych w codziennej praktyce klinicznej były: brak czasu, niewystarczająca znajomość języka angielskiego oraz dostęp do Internetu, jak również praca na stanowisku uniemożliwiającym podejmowanie decyzji.

Publikacja IV - Comparison of knowledge and attitudes towards the use of scientific research in clinical practice among departmental and chargé nurses. Polish Journal of Public Health 2014;124(3): 138-144

2014;124(3): 138-144. Praca jest porównaniem wiedzy i postaw pielęgniarek odcinkowych i oddziałowych wobec Evidence-Based Practice

w oparciu o przeprowadzony ustrukturyzowany wywiad. Mimo iż większość pielęgniarek w obu grupach miała świadomość korzyści wynikających z wykorzystywania Evidence-Based Nursing Practice, większość nie posiadała podstawowej wiedzy na temat kryteriów oceny wiarygodności piśmiennictwa naukowego czy dostępnych na rynku czasopism naukowych przeznaczonych dla pielęgniarek.

Publikacja V - Evidence-Based Practice Profile Questionnaire — wierność rekonstrukcyjna kwestionariusza do badania wiedzy, postaw i umiejętności w zakresie EBM i EBP w grupie polskich pielęgniarek. Problemy Pielęgniarstwa 2015; 23 (3): 314–323. W pracy dokonano oceny rzetelności kwestionariusza Evidence-Based Practice Profile Questionnaire (EBP²Q), wykorzystanego do dalszych badań w ramach cyklu publikacji. Wyniki oceny pozwoliły założyć, że proponowana polska wersja językowa kwestionariusza jest rzetelnym narzędziem i może służyć do wiarygodnego pomiaru prowadzonego w polskiej populacji specjalizujących się pielęgniarek i pielęgniarzy.

Publikacja VI - Knowledge and attitudes of nursing students towards Evidence-Based Medicine and Evidence-Based Nursing Practice. Polish Journal of Public Health 2015; 125 (4): 201-204. Praca stanowi pierwszą publikację z cyklu prac z wykorzystaniem kwestionariusza EBP²Q. W badaniu, którego celem była analiza wiedzy i postaw wobec praktyki zawodowej opartej na dowodach naukowych, wzięło udział 127 studentów studiów II stopnia na kierunku pielęgniarstwo Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, a otrzymane wyniki wskazują na ich zdecydowanie niewystarczającą wiedzę w tym zakresie.

Publikacja VII - Promoting Evidence-Based Practice: perceived knowledge, behaviours and attitudes of Polish Nurses in creating EBP Profile. International Journal of Occupational Safety and Ergonomics; w druku. W pracy przedstawiono wyniki badania, w którym wzięło udział 548 pielęgniarek przystępujących do specjalizacyjnych egzaminów państwowych organizowanych przez Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych. Przeprowadzone badanie jest próbą odzwierciedlenia aktualnego stanu wiedzy i świadomości istnienia praktyki zawodowej opartej na dowodach naukowych we współczesnym polskim pielęgniarstwie. Dokonana analiza wskazuje na znacząco niski poziom wiedzy i umiejętności specjalistów pielęgniarstwa w zakresie EBNP.

Publikacja VIII - Evidence-Based Practice (EBP) w praktyce zawodowej pielęgniarek – analiza wiedzy, postaw i umiejętności w zależności od wykształcenia. Problemy Pielęgniarstwa 2016; 24 (2): 98-105. W prezentowanych w pracy badaniach wzięło udział łącznie 820 pielęgniarek z wykształceniem średnim medycznym (n=306), licencjackim (n=265) oraz magisterskim (n=249). Jak pokazały wyniki wykształcenie badanych miało wpływ na ich rozumienie znaczenia terminu Evidence-Based Practice i jego rolę w pielęgniarstwie. Respondenci z wykształceniem licencjackim i magisterskim zdecydowanie częściej korzystali z elektronicznych baz piśmiennictwa naukowego i czytali wyniki opublikowanych badań naukowych niż pielęgniarki z wykształceniem średnim medycznym.

Publikacja IX - Staż pracy a wiedza i postawy pielęgniarek przystępujących do egzaminów specjalizacyjnych organizowanych przez Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych wobec Evidence-Based Practice. Pielęgniarstwo Polskie 2016; 3: 340-346. W pracy przedstawiono próbę oceny wpływu stażu pracy pielęgniarek na ich wiedzę i postawy z zakresu EBP z wykorzystaniem kwestionariusza EBP²Q. W badanej grupie 389 pielęgniarek staż pracy w zawodzie nie miał wpływu na poziom wiedzy i postaw związanych z Evidence-Based Nursing Practice.

Publikacja X - Kształtowanie kompetencji pielęgniarek i położnych w zakresie stosowania wyników badań naukowych w praktyce zawodowej. Prezentacja innowacyjnej metody dydaktycznej z wykorzystaniem kursu e-learningowego. Journal of Public Health, Nursing and Medical Rescue; w druku. Przeprowadzone badania sugerują braki zarówno w systemie nauczania jak i niewystarczającej świadomości środowiska pielęgniarskiego wobec pielęgniarskiej praktyki zawodowej opartej na dowodach naukowych. Wykorzystując nowoczesne technologie nauczania opracowano i zaproponowano wdrożenie narzędzia wspomagającego kształcenie z zakresu EBP w pielęgniarstwie. Stworzony kurs e-learningowy został opracowany na platformie Moodle™ i składa się z sześciu rozbudowanych modułów tematycznych związanych bezpośrednio z tematyką EBNP.

Publikacja XI - Skuteczność kształcenia w zakresie Evidence-Based Practice z wykorzystaniem platformy e-learningowej Moodle™ dla studentów Warszawskiego

Uniwersytetu Medycznego – badanie pilotażowe. Współczesne Pielęgniarstwo i Ochrona Zdrowia 2017; 2(6): 43-49. W pracy przedstawiono opracowane i wdrożone narzędzie w formie internetowego kursu na platformie Moodle™. Uczestnikami pilotażowego badania byli studenci położnictwa (n=49) studiów II stopnia Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, których wiedzę i postawy oceniano przed przystąpieniem do kursu i po jego ukończeniu. Przeprowadzona analiza wykazała, że kształcenie z wykorzystaniem ustrukturyzowanego kursu e-learningowego w zakresie EBP jest skuteczną metodą nauczania wśród studentów WUM.

Podsumowanie

Przedstawione prace prezentują aktualny poziom wiedzy i postaw wobec praktyki zawodowej opartej na dowodach naukowych studentów pielęgniarstwa i czynnych zawodowo pielęgniarek Polsce. Niewystarczająca znajomość zagadnień na temat EBP w grupie pielęgniarek wynika nie tylko z niedostatecznej liczby godzin z zakresu metodologii badań naukowych w pielęgniarstwie już w trakcie nauki zawodu, ale także z ograniczeń systemowych w pracy zawodowej pielęgniarek. Cykl publikacji, stanowiący niniejszą pracę doktorską, przedstawia przegląd polskiego i światowego piśmiennictwa pielęgniarstwa oraz odniesienie do aktualnego stanu wiedzy, postaw i umiejętności studentów pielęgniarstwa i samych pielęgniarek w wyszukiwaniu dowodów naukowych i ich wykorzystywaniu w pracy z pacjentem. Opracowanie kursu e-learningowego i podjęta próba oceny efektywności nowoczesnych technik nauczania na odległość w pielęgniarstwie wskazuje treści i materiały z kursów e-learningowych jako te najbardziej satysfakcjonujące i skuteczne w porównaniu do kształcenia tradycyjnego, dając możliwość praktycznego wykorzystania zaprezentowanych wyników w doskonaleniu technik edukacyjnych zarówno w kształceniu uniwersyteckim na poziomie studiów I i II stopnia jak i w kształceniu podyplomowym pielęgniarek.